

Historia sztuki, Ochrona dóbr kultury
Rok akademicki 2010/2011

1.	Nazwa przedmiotu	<i>Bizantyńska architektura sakralna od IV do XV w.: forma, funkcja, symbolika</i>
2.	Nazwa jednostki prowadzącej przedmiot	Wydział Historyczny, Instytut Historii Sztuki, Zakład Historii Sztuki Bizantyńskiej
3.	Kod przedmiotu	WH.IHS-0232
4.	Język przedmiotu	Polski
5.	Grupa treści kształcenia, w ramach której przedmiot jest realizowany	Grupa treści kształcenia do wyboru
6.	Typ przedmiotu	Fakultatywny – do wyboru z grupy przedmiotów (opcja)
7.	Rok studiów, semestr	I-III studiów licencjackich, I studiów uzupełniających magisterskich, V rok studiów magisterskich; Semestr I
8.	Imię i nazwisko osoby (osób) prowadzącej przedmiot	Dr Sławomir Skrzyniarz
9.	Imię i nazwisko osoby (osób) egzaminującej bądź udzielającej zaliczenia w przypadku, gdy nie jest nim osoba prowadząca dany przedmiot	Nie dotyczy
10.	Formuła przedmiotu	Wykład monograficzny
11.	Wymagania wstępne	Brak
12.	Liczba godzin zajęć dydaktycznych	30
13.	Liczba punktów ECTS przypisana przedmiotowi	1 ECTS
14.	Czy podstawa obliczenia średniej ważonej?	Nie
15.	Założenia i cele przedmiotu	Celem zajęć jest prezentacja i szczegółowa analiza struktury architektonicznej około trzydziestu kościołów, które są typowe dla kolejnych epok oraz nurtów bizantyńskiej architektury sakralnej, jednocześnie stanowiąc jej najwybitniejsze osiągnięcia lub/i wyznaczając punkty zwrotne w jej dziejach. Szczególny nacisk zostanie położony na ukazywanie różnic w planie i zasadniczej koncepcji przestrzennej kościoła, dających o sobie znać zarówno w wymiarze synchronicznym (w związku ze specyfiką danego regionu, jak np. Syria, lub środowiska, np. monastycznego), jak też w wymiarze diachronicznym (tendencje właściwe kolejnym okresom, składające się na dynamikę przemian zachodzących w całej architekturze bizantyńskiej między wiekiem IV a XV). Znajomość

		<p>pojedynczych dzieł, jak też egzemplifikowanych przez nie różnic (wymiar synchroniczny) oraz przemian (wymiar diachroniczny), zostanie następnie skonfrontowana ze specyfiką liturgiczną danego okresu lub środowiska, by pokazać, że forma architektoniczna zawsze, w mniejszym lub większym stopniu, była skorelowana z przypisaną jej funkcją, oraz że istnieje w Bizancjum ścisły związek między przemianami w planie i strukturze przestrzennej kościoła oraz następującymi równoległe modyfikacjami w sposobie sprawowania liturgii. Trzecim zagadnieniem poruszonym podczas zajęć będzie problem zasadności przypisywania konkretnym formom i strukturom określonej funkcji symbolicznej. Zostanie pokazane, że ten powszechny w nauce model interpretacyjny nie ma wprawdzie solidnego oparcia w przesłankach źródłowych, ale nie może być w całości odrzucany, tym bardziej, że pozwala zrozumieć wiele zjawisk, jak np. pojawienie się kopuły, których nie da się wyjaśnić samymi względami formalno-estetycznymi czy funkcjonalno-liturgicznymi.</p> <p>Należy podkreślić, że o ile pierwsza, materiałowo-analityczna część zajęć, odpowiadająca użytemu w podtytule terminowi „forma”, ma na celu przedstawienie obiektywnego stanu rzeczy (przekazanie i utrwalenie wiedzy „podręcznikowej”, która w większości nie podlega dyskusji, gdyż znajduje bezpośrednie oparcie w zachowanym materiale zabytkowym), o tyle dwie następne („funkcja” i „symbolika”), mające charakter interpretacyjno-spekulatywny, będą się sprowadzały jedynie do zarysowania odnośnych problemów badawczych, a nie do ich rozstrzygnięcia. Jediną trwałą wiedzą, jaką słuchacze będą mogli w tym względzie zdobyć, będzie wiedza o ograniczeniach poznawczych oraz o ewentualnych możliwościach ich przełamywania.</p>
16.	Metody dydaktyczne	Wykład ilustrowany slajdami
17.	Forma i warunki zaliczenia przedmiotu, w tym zasady dopuszczenia do egzaminu, zaliczenia z przedmiotu, a także formę i warunki zaliczenia poszczególnych form zajęć wchodzących w zakres danego przedmiotu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uczestnictwo w zajęciach 2. Pisemne zaliczenie w formie testu
18.	Treści merytoryczne przedmiotu oraz sposób ich realizacji	Część I („Forma”; 6 spotkań): zapoznanie słuchaczy z chronologią dziejów i topografią Cesarstwa Bizantyńskiego oraz podstawową terminologią architektoniczną; prezentacja i wspólna, szczegółowa analiza wybranych

		<p>kościół, wykorzystująca informacje zaczerpnięte z opracowań wymienionych poniżej w punkcie „literatura podstawowa”.</p> <p>Część II („Funkcja”; 4 spotkania): przekazanie podstawowych wiadomości na temat specyfiki i przemian w liturgii Kościoła Wschodniego między wiekiem IV a XV; wspólne skorelowanie tych wiadomości z prawidłowościami formalno-strukturalnymi zaobserwowanymi w trakcie I części zajęć.</p> <p>Część III („Symbolika”; 5 spotkań): wspólna analiza interpretacji obecnych w literaturze przedmiotu i ich konfrontacja z wybranymi tekstami źródłowymi w celu stwierdzenia, czy odbiorcy bizantyńscy dostrzegali symboliczny wymiar struktury swoich kościołów w sposób i w stopniu przypisywanym im przez współczesną naukę.</p>
19.	Wykaz literatury podstawowej i uzupełniającej, obowiązującej do zaliczenia danego przedmiotu	<p>Literatura podstawowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - E. Jastrzębowska, <i>Sztuka wczesnochrześcijańska</i>, wyd. 2, Kraków 2008 - R. Krautheimer, <i>Early Christian and Byzantine Architecture</i>, wyd. 4, Harmondsworth 1986 (dostępna też w wersji włoskiej) - C. Mango, <i>Architettura bizantina</i>, Milano 1978 (dostępna też w wersjach francuskiej i angielskiej) - Th. F. Mathews, <i>The Early Churches of Constantinople. Architecture and Liturgy</i>, University Park 1971 - R. Ousterhout, <i>The Holy Space: Architecture and the Liturgy</i>, [w:] <i>Heaven on Earth. Art and the Church in Byzantium</i>, red. L. Safran, University Park 1998, s. 81-120 - L. Rodley, <i>Byzantine Art and Architecture – an Introduction</i>, Cambridge 1994 - A. Różycka Bryzek, Symbolika bizantyńskiej architektury sakralnej, [w:] <i>Losy cerkwi w Polsce po 1944 roku</i>, Rzeszów 1997, s. 63-91 - V. Ruggieri, <i>L’architettura religiosa nell’Impero Bizantino (fine VI-IX secolo)</i>, Messina 1995